

Министерство образования и науки республики Саха (Якутия)
Муниципальное казенное учреждение «Управления образования»
Муниципальное бюджетное дошкольное образовательное учреждение
«Центр развития ребенка – детский сад №7 «Сказка»

«Уьуйуу» куруьуок
«Ебугэлэр- олохторо дьаьахтара»
Улахан белех оболоругар

Салайааччы: Бетчитова Надежда Валерьевна

2020с.

Сыала- соруга: 1. О5о- ыччат кэрэхсэбилин кебутуу, билиитин- керуутун кэнэтии

2. Дьэни- уоту, абы- уелу, таннар- танабы, иьити- хомуоьу, киэргэли- симэби сьилии билсии

3. Тереебут норуота тугу айбытын сэргээн- кэрэхсээн, долгуйар- дуоьуйар гына иитии

- Утуе кунунэн о5олоор! Бугун биьиги ебугэлэрбит олохторун- дьабахтарын кытта билсиэхпит.

1. **Бала5ан.** Туруору эркиннэх саха дьэиэтэ. Бала5ан ба5аналартан, оьуолэртэн турар. Бала5ан тойон оьуотун модьу- та5а мастан онороллор. Буор муосталаах. Урут остуокулэ таас суох буолан, кьыын муус, сайын ынах хаба5ынан, туоьунан оностоллоро. Ааны ынах тириитинэн буруйэллэрэ. Комулуок оьох бала5ан биир муннугар турар, онно ас буьараллар, оьох уота дьэни сылытар. Эркини сыста наара ороннор тураллар, утуйар ороннор. 3 атахтаах тогурук остуоллаахтар. Талах олоппосторго олон аьылллар. Бала5ан сахабыт омугун алаьа дьэиэтэ буолар.

2. **Ас.** Ханнык ба5арар омук биир уратыта аьыр аьа. Саха аьылыга саха кьыитин этин- хаанын ураты тутулулар, ирдэбилигэр сеп тубэьэр. Сурун аьылыкпыт: эт. балык, урун ас уонна булт этэ. Обугэлэрбит урун ас арааьын, сибиеьэй булт этин сииллэрэ.

3. Уут аьылыкка киирэр: уут, суогэй, суорат, куорчэх, урумэ, кымыс.

4. Эт аьылык: эт, харта, хаан. Булт этин арааьын буьаран мииннээн иьэллэр, этин сииллэр. Балыгы: тоннуу, хатаран, мииннээн.

5. Уунэьи арааьын ургээн, силиьин хостоон ууккэ, урун аска кутан араас ас оностон сииллэрэ.

6. **Иьит-хомуос.** Былыр обугэлэрбит туойтан, кьыл- суол унуо5уттан иьит онорон тутта сылдыьыбыттар. Кэлин мастан, туостан иьит онорор буолбуттар. Хатын мастан кымыс иьэргэ чороон арааьын онороллоро: саамай улаханнара- тойон айах, ортоку- кэриэн айах, онтон балхах, саамай кьыра чороон- бэлкэй. Туостан ыа5айа, саар ыа5ас, тымтай, тууйас тигэллэр. Туос иьиккэ ас буорту буолбат эбит.

7. **Танас.** Былыр танаабы араас туулээхтэн, тирииттэн танас тиктэн кэтэллэрэ. Кэрэ анаар танааа киэргэллээх, оуордаах буолара. Онтон куустээх анаардар танастара судургу буолара.

Сон арааа: бууктаах сон, кэрэ анаар киэргэлгэ кэтэрэ. Мааныга кэтэр сон урун комус киэргэллээх курдаах буолара.

Кэрэ анаар - дьабака, куустээх анаар чомпой бэргэбэлээх эбиттэр.

Этэрбэс араастара: саары (сылгы тирииттэн), сарыы (тайах тыа), тыс (таба тыа).

Кэрэ анаар халадаай ырбаахыта, кэбиэччигэ. Биыги уратыбыт танаска эмиэ кестер.

8. **Киэргэл.** Кэрэ анаар киэргэлин алтантан, комустэн онороллоро.

Ытарбалар эмиэ араас коруннэргэ арахсаллар. Салбырбастаах ытарба. Туораах ытарба.

Бэбех- илиигэ кэтэр урун комус киэргэл. Туостан эмиэ онороллор.

Илин- кэлин кэбиэр- моонньуга кэтэр урун кемус киэргэл.

Бастына тебэбо кэтиллэр. Икки оттунэн субурбалаах араас ойуулаах- киэргэллээх.

Кемус кур- 4-5 см. кэтиттээх. Тогурок, 4 мундук лоскуйдарын тигэллэрэ.

Кэрэ анаар курга туттар тэрилин суумкатын, иннэ хаатын, кулгаах хастары ильдэ сылдыар эбит.

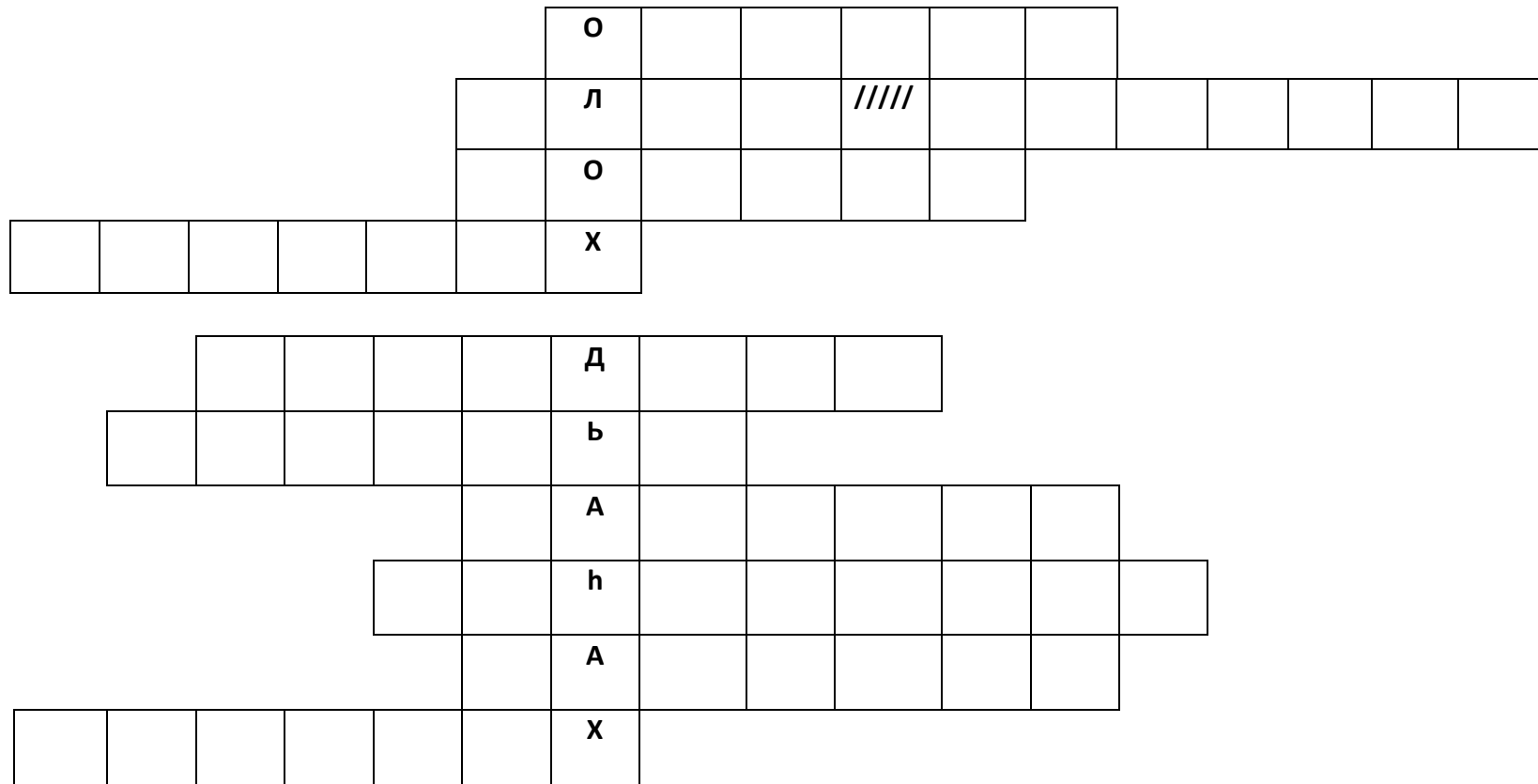
Саха далбар хотунун симэбэ кинини киэргэтэр эрэ буолбатах ону табынан харыстыыр суолталаах.

9. **Дэйбиир** куабан тыынтан араначчылыыр, харыстыыр чугааппат.

Дэйбиир киэргэлэ эмиэ туунан ис хобоонноох, ойуулаах-мандардаах буолар.

10. **Чаппараах** сылгы киэргэлэ. Кыбын устата тигэн оуордаан киэргэтэн сайынны ыбыахха чаппараабы бэлэмнииллэрэ.

КРОССВОРД

- 1.Туерт атахтаах, туерт муннуктан турар дьиз мааныыта туох этэй? (остуол)
- 2.Кэрэ анаар тускэ кэтэр киэргэлэ?(илин кэбийэр)
- 3.Биир уонна ус атахтаах ханнык ибитий?(чороон)
- 4.Тарбахха кэтиллэр киэргэл?(бибилэх)
- 5.Кэрэ анаар сахалыы ырбаахытын аата?(халадаай)
- 6.Тегурук арыыга буьар бурдук астара?(алаадьы)

7.Сахалар озорор дьизэлэрин аата?(балаан)

8.Кэрэ анаар ырбаахыны кытта тугу кэтэрий?(кэбиэччик)

9.Тебеҕе кэтиллэр киэргэл?(бастына)

10.Сахалар ытыгынан ытыйан суогэйтэн тугу астыллаларай? (куерчэх)

- Оонньуу: «Аттар» 2 хамаандаа арааран мас аттары быатыттан субуйан тардыы, хайа хамаанда бастакынан тардан ылбыт ол кыайыылаах аатын ылар.

Тумуктээн этэр буолахха биьиги сахалар атын омуктартан ураты суоллаах- иистээх норуот буоларбыт быьыытынан уйэлэри унуордаан теруттэрбит илдьэ кэлбит сизэрдэрин- майгыларын туьунан сурдээх элбэби бу дьарыкка биллигит-кердугут.

- Оболоор, туох ди саныгытыы? (оболор эппиэттэрэ).